

Pauruusoono aa yanaa aavaa Piripii varuuyani reeravai

Pauruuso ariinoo tauraa mmayaaya yoketaivaa Piripii varuuya kiasa mmuduu iya ausa hanigia kiada variravai. Iya mmataivaa Roomaa kieetaivoono utuu mmataivaa nnutuuyo Maketoniaa. Aa yanaa aavaa oovi nnauvakidiri Aposoroo vaidi Pauruuso varioo reeravai. Ausa hanigioo vooya innara ooqoo tuuvaaraata Piripii vaa ausa hanigia kiada nuunauyaki unnakua aataruuyauvo vauyauvaaraatama Pauruusaa ausaivo mmuaarareeravai. Ausa mmuaararoonnaata Pauruuso Yisuunnara yaagueeqama kutaavaivee tuuvaara sirigainno yaagueeqama variravai. Piripii varuu vaa ausa hanigiooya sirigaida yaagueeqama varida mmuaa ausa mmuaa tinnivai varada iya ausaiyauvo mmuaararooduaata mmannammanna yaagueeqama Yisuunnara kutaavaivee kiasa kiada yoketaama variateeraivaara Pauruuso aa yanaa aavaa reeravaivee.

¹ Na Pauruusoono aa yanaa aavaa ngiini fafaarakiaunoo. Ti seena vaidi Timotiiva ni tasipama varikiai na fafaarakiaunoo. Ta taaravaitanaano Yisuu Kirisiinna mmooriivaa vareera vaidivaitana variaunnaano. Mmuakiasa Anutuuga gionna kiaapuuya Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiasa kiada yoosinna Piripii variayani na aa yanaa aavaa ngiini fafaarakiaunoo. Ngiiniaatama ngiiyara haitatuura vaidiiyaniaatama iya tasipama

mmoori varaiyaniaatama na aa yanaa aavaa fafaarakiaunoo.

² Ti Napoova Anutuugoota ti Udaanga Yisuu Kirisiivaatama kati ngiiyara yoketaama yaata utida ngiari ausa nuufaivaitana ngii mida nnaasu variateeraivaara ta yaata utuaunnaanoo.

Pauruuso gioonna kiaapu Piripii varuuyara

yaaku vareeravai

³ Mmuakiaa suai na ngiiyara yaata utuee ngiiyara yaaku varee ni Anutuugaara yoketaavee kiauvai. ⁴ Mmuakiaa suaivaki na ngii mmuaki-aayara yaaku varauko ni ausaivo kaayauma sirigaivai. ⁵ Na tauraa ngii tasipama mmooriivaa varee mmayaaya yoketaivaa ngii giaa ngii miaa suaivakidiri ngieeta neetama vara rada nnidada aanna makeennaata varaunnaivaara na ngiiyara yaaku varauko ni ausaivo pinaama sirigaivai. ⁶ Vaa na aa kua aavaa arinaima tee rikiauvai. Anutuugo tauraa mmoori yoketaivaa ngii aaki-aiyauvaki iivoono fai mmannammanna iinnonno Yisuu Kirisiiva kava tiinara suaivaki fai iima taikaanaravai. ⁷ Na mmannammanna ngiiyara pinaama mmuduuya ruauvaara na itaama ngiiyara yaata utuauvo inna safuuvai. Mo na kati nuaina mmayaaya yoketaivaa gioonna kiaapuyaya yaagueeqama kiaa mmiaaduu rikiada vooyaano ivaara kutaavaivee kiaa kiada yaagueeqama varuduu vooyaano ivaara ooqoo tuduu na safuuma iya kua irisaivaa tiravai. Ii suai ivaki-aatama na makee oovi nnauvaki variau suaivaki-aatama ngia mmuakiaaya ni tasipama mmoori

varaavai. Ivaara Anutuuqo kati niiyara yoke-taama yaata utuoo ngiiyaraatama kati yoke-taama yaata utivai. ⁸ Boo, ngia mmuakiaaya ngiiyara na pinaama ni ngiiyaraikio ni ausaivo pinaama ngiiyara ratainoo. Ni aakiaivaki itaama vaivo Yisuu Kirisiinnakidiri nniivai. Na kua kutaivaa itaa kua kiauvaavaa vaa Anutuuqo ni taivai.

⁹ Na aa kua aavaa ngiiyara ataama yaaku varaanaravee. Ngii mmuduuya riraivo fai voo voo pinaavai vainai ngia mmuakiaa aataru kuaiyauvaa tuqinnama teeda rikiada ivaara safuuma yaata utuaaravee. ¹⁰ Ngia yoketaama varira aataruuvaa arinaima teeda rikiada yoketaavaivee kiateeraivaara na itaama ngiiyara yaaku varaunoo. Fai ngia itaama varida iidada Yisuu Kirisiiva kava tiinara suaivaki ngia yoketaama varida hama ngii haruriraivaa irisaivootainaravai. ¹¹ Fai ngia itaikiokio aataru safu tuanaivaa Yisuu Kirisiiva ariinoo ngii miivo fai ngii aakiaiyauvaki suvuainai rikiada ngia iikiaaravee. Fai ngia itaama iikio Anutuuqaa nnutuuvo ngiau aapu vinai gioonna kiaapuuya innara kua yoketaivaa kiaaravaivee.

Ta Yisuu Kirisiinnara nnaasu yaata utida variaaravai

¹² Ni seenayaso, vaa mmuaararai aataruuyauvo niisi nniivaara Yisuunna mmayaaya yoketaivaa gioonna kiaapu vooyaataama rikiaavai. Ngia ivaa rikiaateeraivaara na ngii giaa ngii miaunoo. ¹³ Yisuu Kirisiinna kua mmayaayaivo kooyaa vakiaiveeraivaara na oovi nnauvaki variauvaara kieeta vaidiivaa rapira vaidi mmuakiaayaatama mmuakiaa gioonna kiaapu aavaki vida nnida

kiaiyaatama vaa ivaara teeda rikiaavai. ¹⁴ Na oovi nnauvaki variauvaara kaayau ti seenaiya Udaanga Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiaiya tauraa kiisama muaraagakiaivaa pikiada nnaa-giai pinaama innara yaagueeqakiaavai. Yaagueeqama kiada iida hama aatuuraida Anutuuqaa kuaivaa kooyaa kiaa kookieekiaavai.

¹⁵ Vooyaano na nnutu ruaavai variauvaara iya niyara iya nnannataikiai ni yaataraaree kiaa Yisuu Kirisiinna mmayaayaivaa kiaa mmiaavai. Vooyaano niyara yoketaida inna mmayaayaivaa kiaa mmiaavai. ¹⁶ Ii niyara yoketaa kiaa iya niyara mmuduuya ruaivaara mmayaayaivaa kiaa kookieekiaavai. Vaa iya rikiaavai. Na aavaki variee mmayaaya yoketaivaa yaagueeqama gioonna kiaapuuya kiaa mmiaiveeraivaara Anutuuqoono ee-oo tuuvaara na aavaki variaunoo. ¹⁷ Niyara nniki apida variaya hama yoketaama yaata utiraida ngiari seenaiya iyara mannaka kiateeraivaara nnaasu yaata utida Yisuu Kirisiinna mmayaayaivaa kiaa kookieekiaavai. Na oovi nnauvaki variee iya iikiaa aataruuvaara na rikiee pinaa ari vookarai mmuaararavaa varaiveeraivaara iya yaata utida itaama iikiaavai.

¹⁸ Hama na ivaara yaata utuaunoo. Mmuakiaaya yoketaama yaata utiraiyaatama maisama yaata utiraiyaatama Yisuu Kirisiinna mmayaayaivaa kiaa kookieekiaivaara ni yoketaunoo. Fai mmannammanna ivaara ni yoketainaravai. ¹⁹ Vaa na tauvai. Ngia niyara yaaku varaivaaraatama Yisuu Kirisiinna Mmannasaivo ni tasipama variivaaraatama

fai Anutuugo tinai tee na oovi nnauvaa pikiee kati mmaanai kuanaravai. Ivaara fai mmannammanna ni yoketainaravai. ²⁰ Ni iikiatai aataruuvaara na faannaina hara kiee variauvaa rikiaatee. Na Yisuunna kuaivaa pikiee nini mmooriivaara ni mmamma maisaivoo kiaa na mmuakiaa suai yaagueeqama variauneema mmuaikaraama varinaraivaara na faannaina hara kiee variaunoo. Vara na varinaranee? Vara na putinaranee? Mmuakiaa suaiyauvakiataa aa suai aavakiaatama ni variravakiaata ni putiravakiaatama gioonna kiaapuuya Yisuu Kirisiinnara kua yoketaivaa kiateeraivaara na faannaina hara kiee variaunoo. ²¹ Mmatayaa variraivo datainnee? Yisuu Kirisiiva ni tasipama varikiai na hara kiee variaunoo. Fai na putuee nnaagiai na varinaraivo aanna makee na variauvaa yaataraanaravaivee. ²² Fai na homo mmatayaa variee kaayau mmoori yoketaiyauvaa iinaravai. Mo na datainaranee? Vo vara putiraivaara ni yoketainarannee? Vo vara variraivaara ni yoketainarannee? Hama neeta taunoo. ²³ Na taara aataruvaitanaara pinaama yaata utuaunoo. Na putuee Yisuu Kirisiinna tasipama varinaraivaara na pinaama ni yoketaunoo. Ii aataru ivo pinaama yoketai aataruvai. ²⁴ Na ngiiyara yaata utuauko na ngii tasipama varinaraivo putinara aataruuvaa yaataravai. ²⁵ Vaa na arinaima rikiauvai. Fai na ngii tasipama varinaravai. Fai na mmuakiaaya ngii tasipama variee mmoori varanai ngia Anutuuga kuaivakidiri yokeema rada vida varida Yisuunnara kutaavaivee kiaivaara sirigakiaaravai. ²⁶ Fai na kava vara ranee

ngiisi nninai rikiada ngia niyara pinaama sirigaida Yisuu Kirisiinnara kua yoketaivaa kiaaraivaara na itaama ngii tasipama variee mmoori varaanaravai.

²⁷ Gioonna kiaapuuya Yisuu Kirisiinna mmayaayaivaara kua yoketaivaa kiateeraivaara tuqinnama variatee. Fai na ngiisi kuanarannee? Vara hama na kuanarannee? Sa ivaara yaata utuatee. Ngia mmuaa ausa mmuaa tinnivai varada mmoori yoketaivaa iikiaara kuaivaa na rikiaanaraivaara yaata utida tuqinnama variatee. Ngia mmuaa ausavai varada mmooriivaa yaagueeqama mmuaavaugiataama iida fai mmayaaya yoketaivaa gioonna kiaapuuya kiasa mmikiai iya Yisuunnara kutaavaivee kiaaravai. Ngia itaama iikiaara kuaivaa na rikiaanaraivaara tuqinnama variatee. ²⁸ Fai ngia itaama iida ngiingii nnammutuuiyara sa aatuurama kiada yaagueeqama nnaasu mmooriivaa iikiatee. Fai ngia yaagueeqama iikiokio ngia iya yaataraaravo kooyaa vainai iya taaravai. Fai iya eeyaara putida taikaaravo kooyaa vaino Anutuugo ngii vitoo yoketaama kinai ngia variaaraivootama kooyaa vainai iya taaravai. ²⁹ Hama ngia Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiaivaara nnaasu Anutuugo ee-oo tikiiai ngia Yisuunna mmooriivaa varaavai. Ngia innara mmamma nniitareeraivaa varaaraivaaraatama Anutuugo ee-oo tikiiai ngia inna mmooriivaa varaavai. ³⁰ Na nnaaru Yisuu Kirisiinna mmooriivaa rapira roosiima na iina variee mmuaararoorooava varaivaa vaa ngia teeravai. Na makee mmuaikaraama mmuaararavaa varauvaara vaa ngia rikiaavai.

Aanna makee ngieeta ni tasipama ii mmoori ivaa rapira roosiima iikiaaravee.

2

*Yisuuva aduoo varuduu Anutuuqo ngiau aapu
inna vitoo yapeeravai*

¹ Yisuu Kirisiiva ngiiki variivaara ngia yaagueeqama variaano? Ivo ngiiyara mmuduuya ruaivaara ngia yoketaama variaano? Mmannasa Yoketaivo ngiiki varikiai ngia inna tasipama mmuaavau varida inna kuaivaa rikiaano? Ngia ngiingiiyara ngiingiiyara boo tida ngiingiiyara ngiingiiyara tuqinnada variaano? ² Fai ngia itaama iikiaara iida varida mmuaa ausa mmuaa tinnivai varada ngiingiiyara ngiingiiyara mmuaakaraama mmuduuya rida mmuaavau varikiai na tauraa ngiiyara sirigakiaaneema fai na kava ngiiyara pinaama sirigainaravaivee. Ivaaraida ivaugiataama iikiatee. ³ Ngia mmoori voovai voovai iida varida sa ngiingiiyara nnaasu yaata utida ngiingiiyara mannaka kiatee. Adida varida ngii seenaiyara yaata utida kiatee: Iya yoketaama varida ti yaataraiyavee, kiatee. ⁴ Sa ngiingii variraivaara nnaasu yaata utida iikiatee. Ngiiingii seenaiya variraivaaraatama yaata utida iikiatee. ⁵ Yisuu Kirisiiva yaata utuuvaugiataama mmuaikaraama ngiingiiyara ngiingiiyara yaata utuatee.

⁶ Nnaaru ivo mmannammanna itaavai nnaasu Anutuuqo varuduu
Anutuuqaa yaata tinniivo innaki vairavai.
Ivo itaama Anutuuqo varuuvaara

hama pinaama ivaara yaata utuoo
iva puaisa utiravai.

- 7 Hama iva puaisa utirainno
ariinoo ari variraivaa pikieeravai.
Pikiooduu mmatayaa gioonnaivo
inna mmata kiooduu
hanigioo vaidi mmatayaiya mmammaivaa
varoo
sikaunnaadiri yookaama kioo
viteera vaidiivaanikaraama variravai.
- 8 Ivo vaidivai varioo
hama ariiyara mannaka tirainno
aduo varioo
Anutuuqaa avaivaa nnaasu rikioonnonno
ari putinaraivaara ee-oo tioo putiravai.
Hama kati putirainno
maisama yatari sagaivau putiravai.
- 9 Ivaara Anutuuqo inna vitoo
ngiau aapu tuanaivau inna yapa kieeravai.
Yapa kioo nnutu voovai inna mmuuvo
mmuakiaa nnutuuyauvaa yaataroovaa
inna mmiravai.
- 10 Itaama vauvaara
fai mmuakiaa ngiau aapu variyaiyaatama
mmatayaa variyaiyaata
vaa putuaiya mmannasaiyaatama
Yisuunna nnutuuvo ngiau aapu pinaavai
vauvaara
innara toorivu yau haraaravai.
- 11 Itaama vauvaara
fai mmuakiaaya Yisuu Kirisiinnara
Udaangaivovee kiaa kiada kiaa kookieekiaar-
avai.
Fai iya itaa kua tikio rikioo
ti Napoonna Anutuuqaa nnutuuvootama

ngiau aapu vainaravaivee.

*Ngia ausa hanigieeraiyaano mmeekiavai roosi-
ima variaaravai*

¹² Ni seena na ngiiyara mmuduuya ruauyaso, ivaara na ngii tasipama varuu suaivaki ngia ni kuaivaa rikiada uuneema aanna makee hama na ngii tasipama variauu suaivaki ni kuaivaa arinaima rikiada yaagueeqama iikiaaraivo inna yoketaavai. Anutuuoqo ngii vitoo yoketaivau yapaanaraivaara yaata utida inna mmooriivaa iikiokio taikaanaravai. Ngia innara aatuuda itaama yaagueeqama mmooriivaa iida vara taika kiaatee. ¹³ Ngia Anutuuoqaa tasipama mmuaa yaatavai varada ivo yaata utiraivaugiataama ngia rikiaa rada iikiateeraivaara ivo mmannammanna ngiiki mmoori varaivai.

¹⁴⁻¹⁵ Sa mminnamminnaa maisaivaa vareerama kiada yoketaa tuanaaya varia-
teeraivaara mmuakiaa mmooriivaa ngia iida varida sa nunuraanurai tida buaaru tida varida iikiatee. Ngia itaama iidada gioonna kiaapu mmatayaiya tomedama maisamaisama variaya tasipama hara kiada variaa suaivaki ngia Anutuuoqaa raunna mmaapu yoketaa tuanaaya variaaravai. Aakiapuuiyauvo ngiau aapuuvau mmeekia taineema ngia iya tasipama varikio mmeekiaivo taanaravai. ¹⁶ Ngia tupatupaa variaara mmayaayaivaa puaisakama utida iya kiaa mmida varida mmeekia roosiima variaaravai. Fai ngia itaama iikiakiai Yisuu Kirisiiva gioonna kiaapuuya yapairaira suaivaki fai na ngii mannaka tinaravai. Na mmoori

iikiauvo hama kuminayaa kuaikiai na hama kumina mmoorivai iikiauvai. Na iikiau mmooriivo kooyaa vainaraivaara ngia itaama iikiai na ngii mannaka tinaravai.

¹⁷ Ngia Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiaivo nnaaruaa vaidiiya yeena tapiivaa kiisama ngiaunnannuma iima kioovaa roosiima vainoo. Iya yeena tapiivau puara sipisiipa kiauvasa kati Anutuuqaara tusoneema na ngiiyara ni kiauvasa tusee putinaranee? Vara hama na putinaranee? Fai kutaa na ngiiyara putinaraivaara ni ausaivo yoketaikiai na ngii tasipama sirigaina variauvai. ¹⁸ Mmuaakaraama ngieeta ngii ausaiyauvo yoketaimai ni tasipama sirigakiatee.

Pauruuso Timotiiya Epaporotitiiyara tiravai

¹⁹ Na yaaku varee rikino Udaanga Yisuu Kirisiiva ee-oo tinai na kiisa suai Timotiinna titano ngiisi kuanaravai. Ngia yoketaama variaivaa na rikino ni yoketainaraivaara na inna titano ngiisi kuanaravai. ²⁰ Ari mmuaavoono ni tasipama mmuaa ausavai varoo ngiiyara pinaama mmuduuya ruaivai. ²¹ Vaa ausa hanigieera gioonna kiaapu vooya aavaki variaya ngiari mmooriivaara nnaasu yaata utida varida hama Yisuu Kirisiinna mmooriivaara yaata utuaavai. ²² Vaa ngia taavai. Timotiiva ari vookaraama yoketaama mmooriivaa varoo ni maapuvai roosiima varuduu na inna koova roosiima varida ta mmayaaya yoketaivaara mmuaavaugiataama mmoori vareeravai. ²³ Ivaara kiisa suai vaidiiya niyara data datai aataruuvaa iikiaarivo kooyaa vainai tee na inna titano ngiisi kuanaraivaara na

yaata utuaunoo. ²⁴ Neetaata na kiisa suai ngiisi kuanaraivaaraatama na yaata utuee kutaavaivee tino Udaanga Yisuu Kirisiiva aataruuvaa ni vitainai na kuanaravai.

²⁵ Ngia Epaporotitiiva ni haitatuukiaiveera inna titooduu niisi nniravai. Na inna titano kava vara ranoo ngiisi kuanaraivaara na yaata utuauko inna ni yoketaiwoo. Ivo ni seenavai varioo ni tasipama mmoori varoo yaagueeqama iiravai. ²⁶ Ivo nniitaroovaa ngia mmuakiaaya rikioovaara ivo ivaara pinaama yaata utuoo ngiisi vioo ngii taanaraivaara inna yoketaiwoo. ²⁷ Kutaavai. Ivo tauraa pinaama inna nniitarooduu rikioo putuoo fanniiravai. Anutuuoqo innara boo tuduu hama putiravai. Anutuuoqo hama innara nnaasu boo tirainno niyaraatama boo tiravai. Inna nniitaroovaara vaa na mmuaararavaa vara kieve kava pinaa mmuaararavaa vareevoo kiaa Anutuuoqo niyaraatama boo tiravai. ²⁸ Ivaara na inna titano ngiisi kuanaraivaara kaayauma ni yoketaiwoo. Ngia kava inna teeda sirigaikiai na hama pinaama innara yaata utinaraivaara ni yoketaiwoo. ²⁹ Ivo ti seenavai varioo Udaangaivaa mmooriivaa varaivaara inna teeda pinaama sirigaida inna tuqinnaatee. Itai vaidiiyara kua yoketaivaa tida iya kuaivaa rikiaatee. ³⁰ Ivo Yisuu Kirisiinna mmooriivaa iinno hama ari variraivaara yaata utirainno Yisuunna mmooriivaara putuoo fanniivaara innara kua yoketaivaa tida inna kuaivaa rikiaatee. Ngia mmoori yoketaivaa niyara ngii iikiataikiai ngieera variaivaara hama iikiaavo ivo ivaa iinno putuoo fanniivaara kua yoketaivaa innara tida inna kuaivaa rikiaatee.

3

Safuuma varira aataru tuanaivaa vareeraivaara Pauruuso tiravai

¹ Ni seenayaso, na nnaagiai kua voovai ngii giaa ngii minaravee. Udaanga Yisuu Kirisiiva ngiiyara yoketaivaara innara sirigaida variatee. Na tauraa fafaara raa kuaivaa kava ngii giaa ngii miauvaara hama ni maisainoo. Fai ngia ivaa rikiada yoketaama variaaravai. ² Vaidiyya koonnama varida maisa mmooriiyauvaa iida ngii mmam-maiyauvaa hatokaaraivaara yaagueeqakiaiyara tuqinnama haitatuukiatee. ³ Teteenoo Anutuugaa Mmannasaivaa varaunnaivaara ti ausa mmuduuyaiyauvaa inna mmiaunnnavai. Ta Yisuu Kirisiinna tasipama variaunnaivaara ta sirigakiaunnnavai. Ivaara teenoo mmamma hatokeera tuanaaya variaunnnavai. Hama ta kati mmaanai mmamma hatokeeraiya roosiima titiyyara mannaka tida varida ivaara yaagueeqakiaunnnavai. ⁴ Na kutaa tuanaa iya ni mmamma hatokoovaara neneenoo niniyyara ni mannaka kiatainai fai na aikiooma niniyyara mannaka tiee ivaara yaagueeqainaravai. Fai vaidi voovoono ari mmamma hatokaivaara ariyyara yaata utuoo tinara: Na aikiooma variaunoo, tinai neenoo inna yaataranaravai. ⁵ Ni noova ni mmata kioodoo na mmuaa sudaagavai nnaasu variaaduu iya ni mmammaivaa hatokeeravai. Isarairaa gioonna kiaapuvaitanaano ni mmata kioodoo na Piyamiinaa oyaivakidiri diitee Eporai kua tuanaa tuyakidiri diiteeravai. Diitee yokeena Yutayaiya mmaanna tuu kuaivaa uuvaara na Farisaiyoono yaagueeqama iiravai. ⁶ Na yaagueeqama iinana

gioonna kiaapu vaa ausa hanigieeraiyara maisa mmooriivaa iiravai. Vaidi voovoono mmaanna tuu kuaivaa rikioo iinno safuuma varitiri. Neenoo itaama variee hama mminnamminnaa maisaivaa varautirivee.

⁷ Na tauraa ii aataru iyauvaara rikiaaduu ni yoketairavai. Aanna makee na Yisuu Kirisiinna varauvaaraina na innara yaata utuee ii aataru iyauvaara rikiauko ni maisaikiai na kiaunoo: Kuminyaa na iiravaivee, kiauvai. ⁸ Hama na iyauvaara nnaasu ni maisaikiai itaa kua kiauvai. Ti Udaanga Yisuu Kirisiinna na arinaima tee rikiauvo inna yoketaa ari vookarai tuanaavai tauraa na iikiaivaa yaataraivai. Na Yisuu Kirisiinna arinaima tee rikiaanaraivaara mmuakiaa aataru mmoorivai tauraa na iikiaiyyauvaara ni maisaikiai na kiaunoo: Kumina mminnaayauvai na iikiauvaivee, kiauvai. Mmuakiaa aataru koonnakaanama iiraiyauvaa na Yisuunnaroo tiee kaagaari kiauvai. Na Yisuu Kirisiinna varaanaraivaara na ii aataru iyauvaara kumina mminnaa yaapasiyauvaivee kiauvai. ⁹ Na Yisuu Kirisiinna eeyaara varee inna tasipama varinaraivaara iyauvaara kiaunoo: Yaapasiiyauvaivee, kiauvai. Hama na mmannammanna Anutuugaa mmaanna tuu kuaivaa rikiee ivaa iina variee nene safuuma variraivaa varauvai. Na Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiauvaara Anutuugo niiyara tinoo: Safuuma variraivovee, tiivaa vaa na ivaa varauvai. ¹⁰ Na Yisuu Kirisiiva varii aataruuvaa arinaima tee rikiee Anutuugo inna tuduu putuu vakidiri diitoo yaagueeqaivaa varaanaraivaara ni yoketaano. Ivo mmamma mmuaararoovaa varoneema neeta varee ivo putinara uduu iya

maisaa mmooriivaa inna mmuuvaa neeta varee itaama varinaraivaara ni yoketaanoo. ¹¹ Fai na putino too Anutuuoqo ni tinai na putuauvakidiri diitee kava varinaraivaara na faannaina variee itaa kua kiaunoo.

Anutuuqaa atauvaa yaataraaivaara seenada vida varaatee

¹² Hama na niniiyara kiaunoo: Vaa na aikiooma itaama iina koovayama variauvaivee, kiauvai. Yisuu Kirisiiva vaa ni varaivaara na yoketaama variraivaa varaanaraivaara mmannammanna mmooriivaa yaagueeqama kiee varee variaunoo.

¹³ Ni seenayaso, hama na yaata utuee kiaunoo: Vaa na varauvaivee, kiauvai. Aa na tinara kua aavaa nnaasu na iina variee variaunoo. Vaa na tauraa iikiaa mmooriivaa taunnu kiee aanna makee karaasa mmooriivaa nnaasu na yaata utuee mmannammanna yaagueeqama kiee ivaara iina variee variaunoo. ¹⁴ Vaidiyya seenada vida atauvaa yaatarada irisaivaa varaaneema na safuuma seeneenana atauvaa yaatara kiee irisaivaa varaanaraivaara mmoori varauvai. Anutuuoqo irisaivaa tupatupaa variraivo ngiau aapu vaivaa ni minaraivaara na mmoori varauvai. Yisuu Kirisiiva putuuvaara Anutuuoqo ii irisai ivaa ti mmnaraivaara ti maavee tiivai.

¹⁵ Ta mmuakiaaya Anutuuqaa aataruuvaa iida rapisiima taunnaiya ii kua ivaara mmuaa yaata mmuaa tinnivai varaaravee. Fai ngia vooya ari vo yaata tinnivai varakio fai Anutuuoqo ivaara kooyaa ngii vitainaravai. ¹⁶ Fai itaama vainai sa ngia ivaara yaata utuatee. Vaa ta tauraa aikiooma iikiaunna aataruuyauvaa fai ta mmannammanna yaagueeqama kiada iikiaaravai.

17 Ni seenayaso, ngia mmuakiaaya na iikiauneema iikiatee. Ta safu aataruuvaa iida ngii vitaakiaunnaivaara gioonna kiaapu ivaugiataama kuaiya tuqinnama taatee. 18 Na kaayauneetu aa kua aavaa ngii giaa ngii miravai. Aanna makee na rateera tasipama kava ngii giaa ngii miaunoo. Kaayau gioonna kiaapuuya maisama variaivaara iya Yisuu Kirisiiva yatari sagaivau putuu aataruuvaa nnammutuaaya variaanoo. 19 Ngiari mmamma iira aataruuvo iya anutuuvovee. Maisa mmooriivaa iya iikiaivaara hama ivaara iya mmamma maisairama kiada ivaara ngiariiyara mannaka kiaavai. Iya mmatayaa diaa mminnaiyauvaara nnaasu yaata utida variaanoo. Iya itaama variaivaara fai iya ikia aakiaivaki kuaaravee. 20 Mo teenoo ngiau aapuuvakinnaiyavee. Udaanga Yisuu Kirisiiva ti vitoo yoketaivau ti yapaivoono ngiau aapuuvakidiri tiinaraiivaara ta faannaida variaunnaanoo. 21 Ti mmamma mmatayaa diaa muaraagaiyauvaa fai ivo ari mmamma ngiau aapu diaa yoketaa ari vookaraivaa roosiima hanigia kiaanaravai. Ivo aikiooma mmuakiaa mminnaiyauvaa yaataroo dira yaagueeqaivaadiri fai iinaravaivee.

4

Pauruuso Piripii varuuya kuaivaa kiaa mmiravai

1 Ni seenayaso, itaama vaikiyai na ngiiiyara mmuduuya ruee ngii tasipama ni variatainoo. Ngia ni mmooriivaa kaanaiya na ngiiiyadiri Anutuugaasidiri irisaivaa varaanaraiya variaani

na ngiiyara yaata utuauko ni ausaivo yoketainoo. Ni seena na ngiiyara mmuduuya ruauyaso, ngia yaagueeqama variaaneema Udaanga Yisuu Kirisiinnara yaagueeqama kiada iida varida variatee.

² Evotiaaya Sidikiiya ngia gioonnavaaitana na yaagueeqama ngiita kua tiee ngii giaa ngii miaunoo. Sa ngiingiiyara ngiingiiyara nnannateerama kiada Udaanga Yisuu Kirisiinna raunnavaaitana varida mmuaa ausa mmuaa tinnivai varada variatee. ³ A vaidi hama ni pikieerainna yaagueeqama ni tasipama mmoori varaannaikua eetaatama ii gioonna innidanaa tasipama mmoori varanai sa ngiariiya ngiariiya nnannataateeraivaara na i yaparakiunoo. Ii gioonna innidanaano ni tasipama mmayaaya yoketaivaa yaagueeqama kiasa kookieema kiaivaara eeta iya tasipama mmoori varaanee. Vaidi voovai nnutuuvo Keremeenootama ngiari vo gioonna kiaapu ni tasipama mmoori varaiya tupatupaa variraivaa varaavo iya nnutuuyauvo Anutuuaqaa yanaivau vaiyaatama ivaitana tasipama mmoori varada mmayaaya yoketaivaa kiasa kookieema kieeravai.

⁴ Ngia mmuakiasa suai Udaanga Yisuu Kirisiinnara sirigaida variatee. Na kava ngii giaa ngii miee kiaunoo: Sirigakiatee, kiaunoo.

⁵ Mmuakiasa gioonna kiaapuuya tasipama tirooma variatee. Ti Udaanga Yisuu Kirisiiva fai kiisa suai kava tiinaravai. ⁶ Ngia datadataama variaaraivaara sa pinaama yaata utuatee. Ivaara yaaku varada varida ngiingii nuaira variraivaki teekio hama ngiisi vai mminnaiyauvaara

Anutuuqaata kua tida kiasa mmiatee. Kiaa mmida ivaara yoketaavee kiatee. ⁷ Fai ngia itaama iikio Anutuuqaa ausa nuufa ari vookaraivaa hama ta mmatayaiya yopeema taunnaivo ngiiki vainaravai. Fai Anutuuqo ivaa ti mminai ta Yisuu Kirisiinna gionna kiaapuya variaunnaivaara ti ausa tinniiyauvo yoketaama vainaravai.

⁸ Ni seenayaso, aa na nnaagiai kua aavaa ngii giaa ngii minaravee. Kua kutaivaaraata gionna kiaapuuya aataruuvaara kua yoketaa ari vookaraivaa tiraivaaraatama safu yoketaa aataruuvaaraata hama mminnamminnaa maisaatai aataruuvaaraatama yoketaama vai mminnaiyauvaaraata mmoori yoke-taivaaraatama yaata utuatee. Itaama vai aataru yoketaiyauvaara gionna kiaapuuya kua yoketaivaa tiraiyauvo ngii yaatana suvuakuavee. ⁹ Kuaivaa na ngii giaa ngii miaaduu ngia rikiada varooyauvaa iida mmooriiyauvaa na iikiaaduu ngia tooyauvaa iikiatee. Fai ngia itaikio Anutuuqo ausa nuufaivaa gionna kiaapuuya mmioo variivoono ngii tasipama varinaravai.

Piripii varuuya mminnaiyauvaa Pauruusaa mmuduu

yoketaavee tiravai

¹⁰ Ngia hokoba suai kati varidada aanna makee ngia kava niyara yaata utida ni tuqinnaivaara na rikiauuko ni yoketaikiai kaayauma sirigakiaunoo. Ti Udaanga Yisuu Kirisiiva ni tasi-paikiai ngia itaama iikiaivaara na sirigakiaunoo. Vaa ngia tauraa pinaama niyara yaata utida ni tuqinnaara aataruuvo hama kooyaa vairavai.

¹¹ Mminnaiyauvo hama niisi vaivaara na hama ivaara kua kiau vai. Vaa na arinaima rikiau vai. Mminnaiyauvo niisi vainnee? Hama niisi vainnee? Hama na iyauvaara yaata utiraina iyauvaara kati aikioovee tiee hara kiee variau aataruuvaa vaa na iina tauvai. ¹² Mminnaiyauvo hama niisi vai aataruuvaata kaayau mminnaiyauvo ni suvai aataruuvaatama vaa na tee rikiau vai. Mmuakiaa yoosinnaiyauvaki na variauyauvaki-aata mmuakiaa suaiyauvaki-aatama na nene variauvaara ni aakiaivaki inna aikioovee kiau vai. Vo suai na yeenna nnaa ausa rasiti kiee variee vo suai ni yeenna raikiai variee vo suai kaayau mminnaiyauvaa varee vo suai kiisa mminnaiyauvaa varauvaara na arinaima tee rikiee inna aikioovee kiau vai. ¹³ Mmuakiaa aataru mmooriivaa na iiki-auvaa Yisuu Kirisiiva ari yaagueeqaivaa ni mikiai na aikiooma iikiavai.

¹⁴ Mmuaararaiivo niisi nnuu suai vaki ngia niyara tuqinnoovaara ni yoketai noo. ¹⁵ Ngia gioonna kiaapu Piripii variaya vaa ngia teeda rikiaavai. Na tauraa tuanaa mmayaaya yoketaivaa ngii giaa ngii mi kiee ngii mmata Maketoniaa pikiaadu ngia vaa ausa hanigieeraiya nnaasu ni tasipama sikau mmira aataruuvaa iiravai. Mmuakiaa vaa ausa hanigieera gioonna kiaapuuyakidiri ngieenoo nnaasu sikauyauvaa ni muduu ivaara Anutuuoqo irisai yoketaama variraivaa ngii miravai. ¹⁶ Na Tesoronikii variaa suai vaki hama mminnaataudu ngia airineetu mminnaiyauvaa niini kioodoo viravai. ¹⁷ Na mminnaiyauvaa kati ngiisidiri varaanaraivaara hama iyauvaara nnaasu ni yoketai noo.

Anutuuqo irisai ngiiki mmooriivaa iino kaanaivo vakia roo vioo vioo pinaavai vainai na taanaraivaaraatama ni yoketai¹⁸ Vaa ngia kaayau mminnaiyauvaa ni muduu kaayauma ni suvuairavai. Epaporotitiiva mmuakiaa mminnaiyauvaa ngia kati ni muuvaa varoo ni muduu kaayau mminnaiyauvo niisi vairavai. Nnaaru vaidiia kati Anutuuqaara puara sipisiipaiyauvaa hudooduu suudaivaa rikioo iyara yoketaayavee kiaa iyara yoketauvaa roosiima ngia ii mminnaa iyauvaa kati ni muuyauvaara Anutuuqo tunoo: Inna aikioovee. Ni yoketai¹⁹ Ni Anutuuqo ari yaagueeqa yoketaa ari vookaraivo Yisuu Kirisiinnaki suvuaikio vaivakidiri ngii minai ngia ngiingii nuaira variraivaki teekio hama ngiisi vai mminnaiyauvaara fai hama ngia buaakiaaravai. Vaa aikiooma ngia varaavai. ²⁰ Ti Napoonna Anutuuqaa nnutuuvo tupatupaa ngiau aapu itaavai nnaasu vakiaivee. Kua kutaa.

Pauruuso nnaagiai tuanaa boo tira kuavai

²¹ Anutuuqaa gioonna kiaapu mmuakiaaya Yisuu Kirisiinnaki variayara ta yaata utida boo kiaunnaivaara iya kiaa mmiatee. Ni seena aa ni tasipama variaa aaya ngiiyara yaata utida boo kiaavai. ²² Mmuakiaa Anutuuqaa gioonna kiaapu aavaki variaya ngiiyara yaata utida boo kiaavai. Anutuuqaa gioonna kiaapu Roomaa vaidi kieetaivaa nnauvaki variayaatama ngiiyara yaata utida boo kiaavai.

²³ Ti Udaanga Yisuu Kirisiiva kati gioonna kiaalpuuyara yoketaama yaata utiraivo ngii tasipama

Piripii 4:23

xx

Piripii 4:23

vakiavee.

Karaasa Yeena Rau Kioo Kuaivovee
The New Testament in the Waffa Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Waffa long Niugini

copyright © 1975 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waffa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

4da5455c-4c87-58ee-a650-bb37acea5bca